

Republic of Kazakhstan. The origins speech writing and the potential of digitally and technologically equipped speechwriters regarding the future of Kazakhstan are considered alongside this modern profession's utility in the media landscape. The evaluation regarding the speech and image of the state officials by readers as a result of a quiz is presented. Additionally, the results of a survey of students are included to represent the awareness of modern media communication terms and spheres among the youth. While journalism is a profession that connects the people and the authorities via writing, speech writing in Central Asia and post-Soviet states has not yet been fully studied and developed despite the past efforts.

Keywords: media communication, political PR, political communication, text, rhetoric, trend, speechwriter, speech writing.

Поступила в редакцию: 06.02.2023

Одобрена: 07.03.2023

Первая публикация на сайте: 19.07.2023

МРНТИ: 14.35.07

БОЛАШАҚ БАСТАУЫШ СЫНЫП МҰҒАЛІМДЕРІН ЗЕРТТЕУ ЖҰМЫСТАРЫНА ДАЙЫНДАУ

*¹М.Б.ҚАБИ^{id}, ¹Г.Г.ЖУСУПБЕКОВА^{id}, ²М.Д.КЕНЖЕГАЛИЕВА^{id}

¹Ш. Уәлиханов атындағы Көкшетау университеті
(Көкшетау, Қазақстан)

²Лейпциг университеті (Лейпциг, Германия)

*qabimb@gmail.com, uk.gulsara74@mail.ru, kenshegalijewa@uni-leipzig.de

Аңдатпа

Мақалада студенттердің кәсіби дайындық процесінде зерттеу мәдениетін дамыту қажеттілігі қарастырылады, оны игеру болашақ бастауыш сынып мұғаліміне рефлексиялық-зерттеу тәсілінде қойылған мәселелерді оңай болжауға, зерттеу өзектілігін тануға, зерттеу объектісін бақылауға, зерттеуге дауындалуға және шешуге мүмкіндік береді. «Болашақ бастауыш сынып мұғалімінің зерттеу мәдениеті» ұғымы нақтыланды, басқа ғалымдардың ойлары мен түсінігі жазылады. Кәсіби дайындық процесінде болашақ бастауыш сынып мұғалімінде зерттеу мәдениетін дамытуының маңыздылығы анықталынады. Мақалада болашақ бастауыш сынып мұғалімдерінің арасында кішігірім зерттеу сауалнама арқылы жүргізіледі. Сауалнама нәтижесі бойынша болашақ педагогтардың зерттеу мәдениетін жоғарлатуын қажет етеді, себебі ол келешектегі дипломдық жұмыстарында, мақала немесе жоба жұмыстарын жазу кезінде, кәсіби педагогикалық тәжірибеден өту уақытында және болашақта жұмыс орында істердің орындалуына негіз болады.

Түйін сөздер: зерттеу мәдениеті, білімді мұғалім, бастауыш сынып, әдіснама, зерттеу қызметі.

Кіріспе

Болашақ бастауыш сынып мұғалімдерінің өзін-өзі жетілдіруге жүзеге асыруының заманауи перспективалары жоғары оқу орындарының алдында болашақ маманды зерттеу қызметіне даярлау міндетін өзектендіреді. Бүгінгі таңда өте күрделі міндеттерді шешуге, проблемаларды алға жылжытуға, білім беруді реформалаудың өзгермелі жағдайында түбегейлі жаңа зерттеу шешімдерін табуға қабілетті мұғалім сұранысқа ие.

Зерттеушілік мәдениет кез-келген ғылыми жұмыстардың аясында сәттілікке жету жолы екені сөзсіз анық. Студенттерді зерттеу жұмыстарына тарту оларға жаңа заттар ойлап табуға, түсінуге және игеруге, өз ойларын білдіруге, шешім қабылдауға, қызығушылықтарын тұжырымдауға, сонымен қатар мүмкіндіктерді түсініп үйренуге, сонымен қатар әлемдегі өзекті мәселелерді шешу білу мүмкіндік береді. Бұл мәселе Қазақстан Болон процесіне қосылғаннан бері іргелі мағынаға ие болды. Оның мәні бастауыш сынып мұғалімдерін

даярлаудың үш деңгейлі жүйесі арқылы мамандарды даярлаумен байланысты, дәлірек айтқанда, бұл бакалавриат - магистратура - докторантура. Қазақстан Республикасының Президенті Тоқаев Қасым-Жомарт Кемелұлы «Қазақстанның әлемнің бәсекеге қабілетті 50 елінің қатарына кіру стратегиясы» атты баяндамасында әлеуметтік саланы жаңғырту, білім және ғылым жүйесін дамыту, сондай-ақ жоғары білікті оқытушылар құрамын даярлау аса маңызды бағыттардың бірі болып табылатынын нақты түсіндірді [Қ.К.Тоқаев, 2019].

Мақаланың ғылыми маңыздалығына тоқталып өтсек, заман талабына сай оқу эволюциясының талабында «Білімді мұғалім» парадигмасын «Өмірге бейімді мұғалім», «Әрекет ете алатын мұғалім» парадигмасына алмастыруға әкеледі. Ғылыми зерттеуде бастауыш сынып мұғалімінің кәсіби қызметінде жаңа сапаға қол жеткізуді зерттеушілік мәдениетімен байланысты, сондықтан қазіргі таңда бастауыш сынып мұғалімінің педагогикалық қызметі маңызды орын алып, сұранысқа ие болып келеді, демек, ғылыми негізде педагогикалық процесті жобалауды және іске асыруда жаңа білімді қалыптастыруды талап етеді.

Тарихи шолуларға назар аударсақ, мұғалімдердің трансформациялық қызметіне ерекше назар аударғандар: Ы.Алтынсарин, Ж.Аймауытов, А.Байтұрсынов, П.П.Блонский, М.Жұмабаев, Н.К.Крупская, А.В.Луначарский, А.С.Макаренко, С.Т.Шацкий, В.А.Сухомлинский [Таубаева Ш., 2016: 8 б.] және т.б., олар өз еңбектерінде шебер мұғалімнің ғылыми-зерттеу мәдениеті болуы керек екенін атап өтті.

Негізгі бөлім

Зерттеу мәдениеті – зерттеу қызметінің әдістері мен тәсілдері, зерттеу заңдылықтары туралы білімді қамтиды. Ол зерттеу қызметінде көрсетіледі, сонымен қатар белсенді іздеу қажеттілігімен, зерттеу саласындағы білімдер жиынтығымен, дағдыларымен, зерттеудегі өнімділігімен және зерттеу қабілеттерімен сипатталады. И.Ф.Исаев, В.А.Сластенин, Е.Н.Шиянов және т.б. ғалымдар «мәдениет» және «кәсіби педагогикалық мәдениет» арақатынасын жақын ұғымдар ретінде қарастырады. Кәсіби-педагогикалық мәдениетке тән функцияларға байланысты оның түрлерін, соның ішінде, зерттеу мәдениетін бөліп көрсетеді [Шолпанқұлова Г.К., 2020]. «Үлкен теориялық мәселелерді шынымен көру – оларды өмірдің нақты сұрақтарына сәйкес көру», – деп жазады С.Л. Рубинштейн [В.Ф. Исаев: 2002, 19 б.]. Бұл зерттеу мәдениетінің басты қасиеті, яғни зерттеу аясындағы материалды бағалауға және сәйкесінше түсіндіруге, феноменологиялық сипаттамадан ғылыми теорияны дұрыс құруын жазады С.Л.Рубинштейн.

Педагогтың зерттеу мәдениеті түсінігі шығармашылыққа сәйкес екендігін көздейді. Болашақ бастауыш сынып мұғалімінің зерттеу жұмыстарында педагогикалық мәселелерді шешілетін, зерттеу міндеттерінің мәнін жақсы түсінуге, зерттеудегі педагогикалық дағдыларды жетілдіруге, тәжірибенің нәтижелерін және жетістіктерін белсенді меңгеруге, шығармашылық ойды жақсартуға, зерттеу мақсаттарына қол жеткізуіне мүмкіндік береді.

Болашақ бастауыш сынып мұғалімінің кәсіби дайындығы көптеген аспектілерді қамтиды. Олардың бірі - студенттердің оқу жүйесіндегі ғылыми-әдістемелік білімдердің, дағдылардың белгілі бір жиынтығын игеруі және оқытудың барлық жылдарында педагогикалық практиканы дұрыс ұйымдастыруы. Болашақ бастауыш сынып мұғалімдерінде зерттеу мәдениетін қалыптастыру кезінде объектілер мен ғылыми жұмыстарды зерттеу тек сыртқы жақтар мен белгілерді сипаттаумен шектелмеуі керек. Студенттер жалпы педагогикалық білімнің сапасы, атап айтқанда ғылыми-зерттеу мәдениеті тәуелді болатын олардың маңызды терең сипаттамаларын түсінуге үйренуі дұрыс болып есептеледі. Үлкен көлемдегі ақпаратпен жұмыс жасау студенттерге көптеген қиындықтар тудыратынына назар аудару керек. Ақпараттық кедергілер, яғни ақпарат көп болған кезде немесе мүлдем жеткіліксіз болған жағдайда, өзекті ақпаратты маңызды емес ақпараттан бөліп, таңдалған ақпараттан тұтастай құрылымдау және қалыптастыру, сондай-ақ жаңа мәтіндік, символдық және символдық форманы табу қажет болған жағдайда пайда болады.

Американдық педагог Эдгар Дейлдің мазмұнды ассимиляциялау немесе деректерді талдау құрылымын «Тәжірибе конусы» арқылы астыңғы сурет бойыншат қарастырайық (1-сурет).

Үстінгі суреттегі Американдық педагог Эдгар Дейлдің «Тәжірибе конусы» білім берудің неше түрлі нәтижелеріне қол жекізуге болатындығын атап өтеді [Болтовнин И., 2018].

Алынған ақпараттың максималды мөлшерін 90%-ға дейін болашақ бастауыш сынып мұғалімдері практикалық тапсырмалар мен басқа зерттеулерді өздері қатысып және орындау барысында игереді. Бұл жағдайда студенттер педагогикалық зерттеулерді талдауды, әртүрлі модельдерді әзірлеуді, зерттеу салдарын бағалауды үйренеді. Педагогикалық ақпараттың 70%-на дейін ғылыми пікірталастарға белсенді қатысатын, ғылыми семинарлар мен конференцияларда баяндама жасайтын студенттер игереді. Педагогикалық университетте болашақ бастауыш сынып оқушыларын даярлау және олардың ғылыми-зерттеу мәдениетін қалыптастыру кезінде көрнекі әдістер маңызды: педагогикалық процестерді бақылау, әдістемелік құралдарды қарау, оларды пайдалана білу. Бұл жағдайда естігендердің және көргендердің 50%-на дейін сіңіріледі. Ғылыми әдебиеттерді зерттеу және дәрістерге, семинарларға қатысу оқу материалының 20%-на дейін игеруге мүмкіндік береді. Болашақ бастауыш сынып мұғалімдері анықтау, санау, сипаттау және түсіндіру дағдыларын меңгереді және нығайтады. Оқыту процесі кез-келген педагогикалық әдістердің іргетасын іргетастан алып тастауға болмайтын күрделі процесс екенін ескеру қажет, өйткені бұл, сайып келгенде, педагогикалық ғылымдардың алдында тұрған заманауи мәселелерді шеше алмайтын жетілмеген маманның қалыптасуына әкеліп соғуы мүмкін. Сонымен қатар, қазіргі маман тек жақсы тәжірибеші болуға ғана емес, сонымен қатар педагогиканың үнемі туындайтын теориялық мәселелерін түсінуге де, шешуге де міндетті.

1-сурет. Тәжірибе конусы

Бастауыш сынып мұғалімінің педагогикалық шығармашылығының маңызды элементі, жоғары жауапкершіліктің, әртүрлі қабілеттер мен таланттардың көрсеткіші – мұғалімнің зерттеу мәдениеті болып табылады.

Педагогикалық зерттеу бағдарламасы әдетте бірқатар кезеңдерді қамтиды. Алғашқылардың бірі – зерттеу мәселесімен танысу. Зерттеудің өзектілігін, даму деңгейін және зерттеу объектісі мен тақырыбын анықтау. Зерттеу мақсатын және мақсатпен байланысты міндеттерді тұжырымдау. Педагогикалық зерттеу арнайы зерттеуге бөлінген мәселені анықтаудан

басталады. Мәселе зерттеу тақырыбында көрініс табуы керек. Тақырып – зерттеу мәселесінің қысқаша тұжырымыболып есептеледі. Тақырыпты тұжырымдау оңай істердің бірі емес. Оны ғылым қол жеткізгеннен жаңа, белгісізге дейінгі қозғалыс көрініс табатындай етіп белгілеу керек [Загвязинский В.И., 2010: 22 б.].

Тақырыпты таңдағанда оның өзектілігін және ғылым мен практиканың талаптарына сәйкестігін білу керек. Өзекті зерттеулер қазіргі уақытта ең өткір сұрақтарға жауап береді, қоғамның педагогика ғылымына әлеуметтік сұранысын көрсетеді, тәжірибеде орын алатын маңызды қайшылықтарды анықтайды. Келесі кезекте зерттеудің мақсатын анықтап алуымыз жөн. Мақсат – зерттеудің мәні, зерттеу нәтижесінде керекті ғылыми нәтижеге жетуін көздейді. Ғылыми-зерттеу жұмысының мақсаттары әртүрлі болуы мүмкін: факторлар арасындағы тәуелділіктерді анықтау, құбылыстар арасындағы байланыстарды анықтау, кемшіліктерді жою үшін жағдай жасау, процесті жетілдіру үшін мүмкіндіктерін ашу, жағдайларды сипаттау және т.б. мақсат зерттеу объектісін таңдауды талап етеді. Зерттеу нысанын анықтаған кезде сұраққа жауап беру керек: зерттеуде не қарастырылып жатыр? Бұл педагогикалық процесс, педагогикалық шындықтың саласы немесе қайшылықты қамтитын кез-келген педагогикалық қатынас болуы да мүмкін. Басқаша айтқанда, объект айқын немесе жанама түрде қайшылықты қамтитын және проблемалық жағдайды тудыратын кез келген нәрсе бола алады. Нысан – бұл таным процесіне бағытталған нәрсе. Зерттеу пәні – объектінің бөлігі, жағы. Бұл тікелей зерттеуге жататын объектінің практикалық немесе теориялық тұрғыдан маңызды қасиеттері, жақтары, ерекшеліктері. Зерттеу пәні жүргізіп жатқан зерттеуде объектінің қалай қарастырылатындығы туралы түсінік береді. Зерттеу мақсатына, объектісіне және тақырыбына сәйкес зерттеу міндеттері анықталады. Тапсырмалар зерттеу мақсатын нақтылайды. Олар зерттеу қандай бағытта жүруі керек екендігі туралы түсінік береді, сонымен қатар мақсатқа жету үшін не істеу керек. Тапсырмаларды тұжырымдай отырып, ғалым осылайша өзінің зерттеу логикасын белгілейді, ортақ мақсатты жүзеге асыру үшін орындалуы қажет бірқатар аралық мақсаттар қояды [Крившенко Л.П., 2006: 61 б.].

Екінші кезең. Әдістемені таңдау: бастапқы тұжырымдама, тірек теориялық ережелер, таным әдістері, зерттеудің барысы мен болжамды нәтижелерін анықтайтын бірыңғай дизайн болады. Қазіргі педагогикалық зерттеулерде әртүрлі зерттеу тәсілдері жүзеге асырылады. Мысалы: жүйелік – объектінің тұтастығын ашу, оның ішкі байланыстары мен қатынастарын анықтау; кешенді – құбылыстар тобын жиынтықта қарау; тұтас – объектінің тұтас көрінісі, ал бүтін бөліктердің қарапайым қосындысына дейін азаймайды; жеке – тәрбиеленушіге жеке тұлға ретінде, өзіндік дамудың тәуелсіз субъектісі ретінде және тәрбиелік өзара әрекеттесу субъектісі ретінде қарау; іс – әрекет – психика мен іс-әрекеттің бірлігін, ішкі және сыртқы іс-әрекеттің бірлігін, тұлғааралық қатынастардың белсенді делдалдығын тану; тарихи – зерттеу объектісінің нақты тарихи генезисі мен дамуын зерттеу; сапалық – зерттелетін құбылыстың өзіндік ерекшелігін анықта; сандық – сандық шамалар мен сандардағы құбылыстар мен процестерді талдау және бағалау; феноменологиялық – дыбыстық құбылыстың сыртқы байқалатын сипаттамаларын сипаттау; маңызды – зерттелетін құбылыстың тұрақты сипаттамаларын, ішкі байланыстарын, механизмдері мен қозғаушы күштерін анықтау. Ғылыми-педагогикалық зерттеулер тәжірибесінде басқа да зерттеу тәсілдері бар.

Үшінші кезең. Зерттеу гипотезасын құру. Зерттеу гипотезасы – бұл әрі қарай эксперименттік және теориялық тексеруді қажет ететін ғылыми негізделген болжам. Гипотеза автор зерттеп жатқан нәрсеге жаңа көзқарас немесе түсінік беретіндей етіп тұжырымдалған. Гипотезаны құру – зерттеу жұмысындағы шығармашылық кезең, зерттеуші зерттелетін құбылыстар арасындағы ықтимал байланыстар туралы түсінік қалыптастыратын ойлау нәтижесі. Гипотеза ғылыми жұмыста қажет, өйткені ол зерттеу қызметінің белгілі бір бағытын береді; зерттеушінің ойларын бағыттайды және жұмыс үшін қандай материалдар қажет екенін анықтайды. Гипотезаны дұрыс құру үшін зерттелетін проблема саласында кең ой-өріске ие болу керек, мәселенің ғылыми тарихы мен әдістемесімен жақсы таныс болу керек.

Гипотезалар екі санатқа бөлінеді: а) индуктивті; б) дедуктивті. Индуктивті гипотезада олар жеке факторларды бақылаудан туындайды, олардың негізінде жалпылама тұжырымдар жасалады, олар осы түрдің барлық құбылыстарына қатысты жарамды болуы керек. Гипотезаның дұрыстығын зерттеуші эксперимент арқылы тексеріп, дәлелдеуі керек. Дедуктивті гипотезаның негізі кез-келген жалпы ереже болып табылады, оның негізінде жеке құбылыстар арасындағы байланыстар туралы қорытынды жасалады. Педагогикалық зерттеуде индуктивті гипотеза жиі қолданылады. Дедуктивті гипотеза бақылау процесінде көптеген материалдар жиналған кезде жұмыстың кейінгі кезеңінде пайда болуы мүмкін.

Төртінші кезең. Зерттеу әдістерін таңдау. Зерттеу пәнінің бастапқы күйін анықтау үшін анықтаушы эксперимент жүргізу керек. Зерттеудің ғылыми әдістері, оларды қолдану принциптері жоғарыда айтылған. Айта кету керек, педагогикалық процеске, оның нәтижелеріне бір уақытта көптеген факторлар әсер етеді. Бұл әртүрлі қосымша зерттеу әдістері мен тәсілдерін қолдануды талап етеді. Анықтау эксперименті барысында фактілерді жинақтау және талдау жүргізіледі, трансформациялық эксперимент жүргізілгенге дейін зерттеу пәнінің бастапқы күйі жан-жақты зерттеледі.

Бесінші кезең. Трансформациялық экспериментті ұйымдастыру және жүргізу. Бұл зерттеудің негізгі кезеңі. Эксперимент – нақты ескерілген жағдайларда педагогикалық шындықты өзгертудің ғылыми тәжірибесі. Трансформациялық эксперимент барысында өзгерістер педагогикалық процестің мазмұны мен барысына енгізіледі, гипотезада келтірілген ережелердің дұрыстығы тексеріледі.

Алтыншы кезең. Зерттеу нәтижелерін талдау, түсіндіру және ресімдеу. Бақылаулар мен эксперименттердің нәтижелері өңделеді. Нәтижелерді математикалық, статистикалық әдістерді қолдана отырып салыстыру инновацияның тиімділік дәрежесін анықтауға мүмкіндік береді. Тұжырымдар жасалады, теория жасалады. Теория әр түрлі жағдайларда қолданылатын кез-келген дәлелденген гипотезаға айналады (егер ол жеке емес, жалпы, іргелі мәселелерге қатысты болса). Осы кезде зерттеудің тиімділігі бағаланады. Өздеріңіз білетіндей, зерттеулер іргелі, қолданбалы және әзірлемелерге бөлінеді. Іргелі зерттеулер үшін олардың тиімділігінің негізгі сипаттамасы теориялық өзектілік, жаңалық, тұжырымдамалық және дәлелділік, перспективалық және нәтижелерді практикаға енгізу мүмкіндігі болып табылады. Қолданбалы зерттеулерді қарау кезінде, ең алдымен, олардың практикалық өзектілігі мен маңыздылығын, практикаға енгізу мүмкіндігін бағалау қажет. Әзірлемелер үшін жаңалығы, өзектілігі мен тиімділігі, адресатқа сәйкестік дәрежесі, презентацияның анықтығы құнды болады.

Жетінші кезең. Практикалық ұсыныстар әзірлеу. Бұл зерттеудің негізгі кезеңдері. Зерттеу жұмысының объективті нәтижелері мен ғылыми еңбекті жобалаудың сәттілігі зерттеудің жекелеген кезеңдерінің дұрыс реттілігіне және олардың өзара байланысына байланысты [Мусс Г.Н., 2019: 111 б.].

Зерттеу қызметі - адам қызметінің ерекше түрі. Зерттеу (ғылыми) жеке адамның - ғалымның, зерттеушінің немесе олардың тобының, ұжымның жаңа ғылыми білім алуының субъективті процесі ретінде қарастырылады. Ғылыми таным жеке тұлғалардың танымдық іс-әрекетінен тыс болмайды, бірақ соңғысы ғалымдардың бір ұрпағынан екіншісіне берілетін ұжымдық дамыған, объективті білім жүйесін игергендіктен ғана біле алады, зерттей алады [Шашенкова Е.А., 2002].

Әдістер

Болашақ бастауыш сынып мұғалімдерінің зерттеу мәдениетінің деңгейін бағалау үшін сауалнама жасалды. Сауалнама 2 бөлімнен тұрады: зерттеу қызметіндегі білімді бағалау; зерттеу қызметіндегі жеке қасиеттер. 1-ден 5-ке дейінгі шкала бойынша бағаланды.

Нәтижелер

Сауалнама 2 бөлім арқылы жасалған. Барлық сұрақтар саны 15. Кішігірім зерттеу 1-4 курстар аралығында өткізілді. 1-бөлімнің сұрақтары:

1. Сіздің зерттеу дағдыларыңыз қандай деңгейде?
2. Мақала, реферат немесе ғылыми жұмыс (дипломдық жұмыс, диссертация және т. б.) жазу дағдыларыңызды қаншалықты жоғары бағалайсыз?
3. Сіз зерттелетін мәселенің өзектілігін, мақсатын, зерттеу міндеттерін қаншалықты нақты тұжырымдай аласыз?
4. Қажетті ақпаратты алу үшін ғылыми журналдармен, жинақтармен немесе кітаптармен жұмыс істеу қабілетіңіз қандай деңгейде?
5. Сіз педагогикалық экспериментті қаншалықты жоспарлай аласыз?
6. Әдістемелік деректерді тәжірибеде қаншалықты қолдана аласыз?
7. Сауалнаманы немесе тестті өз бетіңізше жасау қабілетіңізді қаншалықты жоғары бағалайсыз?
8. Сіз ғылыми конференцияларда немесе семинарларда баяндама қорғай аласыз ба?

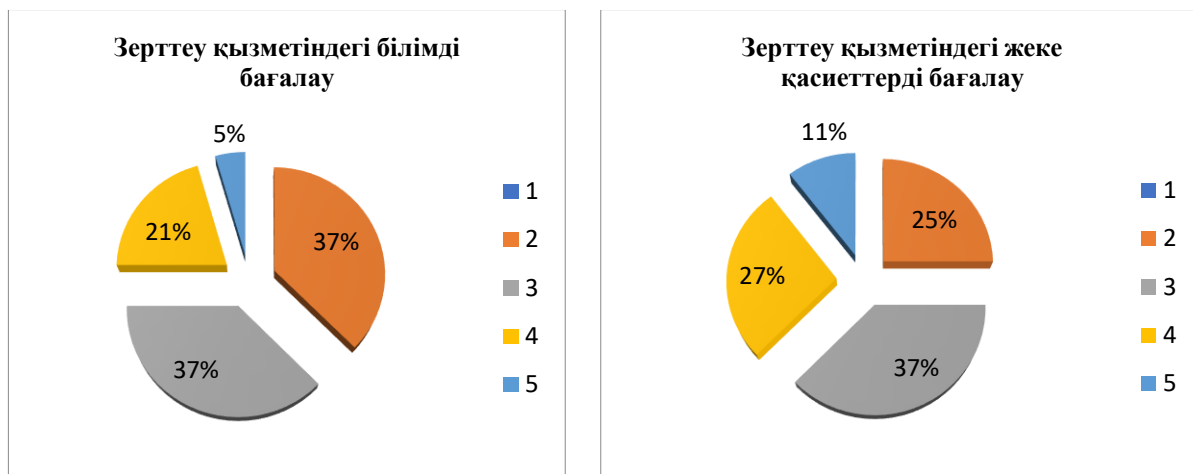
2-бөлімнің жеке қасиеттер сұрақтары:

1. Іске шығармашылық көзқарас
2. Креативтілік
3. Танымдық белсенділік
4. Бақылау
5. Алға қойылған мақсаттарға жетудегі табандылық
6. Ойлау, жұмыс стилін қорғауға батылдық
7. Бастама

Нәтижелерге келетін болсақ. Астыңғы диаграммаға назар аударайық (2-сурет).

Сонымен, кішігірім зерттеу жүргізген нәтижесін талқыласақ, зерттеу қызметіндегі білімді бағалау бакалавр студенттері 1-0%, 2 – 37,5%; 3 – 37,5%; 4 – 21%, ал жоғары деңгейде, яғни 5 – 4,5% ғана бағалаған еді. Зерттеу қызметіндегі жеке қасиеттерді бағалаудың бакалавр студенттері 1 – 0%; 2 – 25%; 3 – 37,5%; 4 – 27%; 5 – 11% бағалаған.

Зерттеу мәдениетінің білімі тек қана оқу пәндерінде ғана жоғары нәтижеге автоматты түрде қалыптаспайды. Болашақ бастауыш сынып мұғалімдерінің зерттеу қызметіндегі дағдысын жетілдіру, тиімді нәтижеге қол жеткізу, керекті әдістер мен тәсілдерді пайдаланып, әр түрлі конференцияларға, семинарларға немесе конкурстарға қатысып, жүйелі түрде үлкен жұмысты талап етеді.

2-сурет. Сауалнама бойынша көрсеткіштер

Қорытынды

Қорыта келе, зерттеу мәдениеті болашақ бастауыш сынып мұғалімдерінің оқу-зерттеу жұмыстарына, сонын ішінде дипломдық жұмыстарында, мақала немесе жоба жұмыстарын жазу кезінде, кәсіби педагогикалық тәжірибеден өту уақытында және болашақта жұмыс орында істердің орындалуына негіз болады.

Зерттеу қызметіндегі дағдылар болашақ бастауыш сынып мұғалімнің жан-жақты, шығармашылық ойлауға, алға қойылған мақсаттарға жетудегі табандылық, бақылау, танымдық, өз көзқарасын ашық айту қасиеттері арқасында бейім тұлға ретінде қалыптасады.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

- Қазақстан Республикасының Президенті Қ.К.Тоқаевтың Қазақстан халқына жолдауы «Сындарлы қоғамдық диалог – қазақстанның тұрақтылығы мен өркендеуінің негізі» *Әлеуметтік жаңғырудың жаңа кезеңі*. Нұрсұлтан, 2019 [Электрондық ресурс]: URL: https://www.akorda.kz/ru/addresses/addresses_of_president/poslanie-glavy-gosudarstva-kasym-zhomarta-tokaeva-narodu-kazahstana (өтінім берілген күні: 20.01.2023).
- Таубаева Ш.Т. (2016) Исследовательская культура учителя: от теории к практике: *Монография*. – Алматы: Қазақ университеті, 8 [Электрондық ресурс]: URL: https://www.researchgate.net/profile/Sharkul-Taubayeva/publication/323726524_Issledovatel'skaa_kultura_ucitela_ot_teorii_k_praktike/links/5aa7bc00a6fdcc9576d54e1a/Issledovatel'skaa-kultura-ucitela-ot-teorii-k-praktike.pdf (өтінім берілген күні: 23.01.2023).
- Шолпанқұлова Г.К. Жалғасова А.А. (2020) Болашақ мамандардың зерттеу мәдениетін қалыптастырудың қағидалары. *Абай атындағы ҚазҰПУ-ң хабаршысы. Педагогика ғылымдары сериясы*, 1(65), 80-81 [Электрондық ресурс]: URL: <https://bulletin-pedagogy.kaznpu.kz/index.php/ped/issue/view/1> (өтінім берілген күні: 6.02.2023).
- Исаев И.Ф. (2002) *Профессионально-педагогическая культура преподавателя*. М.: Академия [Электрондық ресурс]: URL: http://library.lgaki.info:404/2019/%D0%98%D1%81%D0%B0%D0%B5%D0%B2_%D0%9F%D1%80%D0%BE%D1%84.-%D0%BF%D0%B5%D0%B4.%D0%BA%D1%83%D0%BB%D1%8C%D1%82%D1%83%D1%80%D0%B0.pdf (өтінім берілген күні: 4.02.2023).
- Болтовнин И. (2018) *Конус обучения Эдгара Дейла: как сделать обучение более эффективным?* [Электрондық ресурс]: URL: <https://4brain.ru/blog/%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D1%83%D1%81-%D0%BE%D0%B1%D1%83%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D1%8F-%D0%B4%D0%B5%D0%B9%D0%BB%D0%B0/> (өтінім берілген күні: 8.02.2023).
- Загвязинский В.И. (2010) *Учитель как исследователь*. М.: Академия, 22 [Электрондық ресурс]: URL: https://academia-moscow.ru/ftp_share/books/fragments/fragment_17317.pdf (өтінім берілген күні: 28.01.2023).
- Крившенко Л.П. (2002) *Педагогика: Учебник*. М., 61 [Электрондық ресурс]: URL: https://litgid.com/read/pedagogika_uchebnik_2_e_izdanie/page-4.php (өтінім берілген күні: 28.01.2023).
- Мусс Г.Н. (2019) *Научное исследование в педагогике: методология, теория, практика: Учебно-методическое пособие*, 110-111 <http://elib.osu.ru/bitstream/123456789/10393/1/%D0%9C%D1%83%D1%81%D1%81.pdf> (өтінім берілген күні: 28.01.2023).
- Шашенкова Е.А. (2002) Задача как средство обучения исследовательской деятельности студентов колледжа: *дис. канд.пед. наук*. М. [Электрондық ресурс]: URL: <http://www.dslib.net/obw-pedagogika/zadacha-kak-sredstvo-obucheniya-issledovatel'skoj-deyatelnosti-studentov-kolledzha.html> (өтінім берілген күні: 8.02.2023).
- Ахметова Г.К., Пфейфер Н.Э., Бурдина Е.И. (2003) *Азбука для начинающего учителя*.

- Павлодар: ПГУ, 10 [Электрондық ресурс]: URL: <https://library.tou.edu.kz/fulltext/buuk/b3275.pdf> (өтінім берілген күні: 7.02.2023).
- Мынбаева А.К. (2010) История, теория и технология научной деятельности высшей школы. - Алматы [Электрондық ресурс]: URL: https://www.researchgate.net/profile/Aigerim-Mynbayeva/publication/313839665_Istoria_teorii_i_tehnologii_nauchnoj_deyatelnosti_vyssej_skoly_History_theory_and_technology_of_scientific_activity_of_higher_school_the_Monography/links/58a95990a6fdcc0e07912e0c/Istoria-teoria-i-tehnologii-nauchnoj-deyatelnosti-vyssej-skoly-History-theory-and-technology-of-scientific-activity-of-higher-school-the-Monography.pdf (өтінім берілген күні: 9.02.2023).
- Сыздықбаева А.Д. (2016) *Формирование исследовательской компетентности будущего учителя начальных классов* [Электрондық ресурс]: URL: <https://kaznpu.kz/docs/doc1/doc/asas1212.pdf> (өтінім берілген күні: 7.02.2023).
- Мұханбетжанова Ә. (2011) *Педагогиканы оқыту әдістемесі*: Оқулық, 41 [Электрондық ресурс]: URL: <http://rmebrk.kz/bilim/association/muhanbetjanova-pedagogikany-okytu.pdf> (өтінім берілген күні: 9.02.2023).
- Nunan D. (1992) *Research Methods in Language Learning*. Cambridge: CUP, 249 [Электрондық ресурс]: URL: https://www.academia.edu/31150928/David_Nunan_Research_Methods_in_Language_Learning (өтінім берілген күні: 31.01.2023).
- Кирсанова К.А., Ворончихина Л.И. (2009) Формирование навыков научно- исследовательской работы студентов. *Современные проблемы науки и образования*, 6-1 [Электрондық ресурс]: URL: <https://science-education.ru/ru/article/view?id=1321> (өтінім берілген күні: 2.02.2023).

References

- Kazakstan Respublikasynyn Prezidenti Қ.К.Тоқаевтын Kazakstan xalkyna zholdauy «Syndarly kogamdyk dialog – kazakstannyn turaktylygy men orkendeuiniñ negizi» Aleumettik zhangyruyn zhana kezeni. Nursultan, 2019 [Elektrondyk resurs]: URL: https://www.akorda.kz/ru/addresses/addresses_of_president/poslanie-glavy-gosudarstva-kasym-zhomarta-tokaeva-narodu-kazahstana (otinin berilgen kuni: 20.01.2023).
- Taubaeva Sh.T. (2016) Issledovatel'skaya kul'tura uchitelya: ot teorii k praktike: Monografiya. – Almaty: Kazak universiteti, 8 [Elektrondyk resurs]: URL: https://www.researchgate.net/profile/Sharkul-Taubayeva/publication/323726524_Issledovatel'skaa_kultura_ucitela_ot_teorii_k_praktike/links/5aa7bc00a6fdcc9576d54e1a/Issledovatel'skaa-kultura-ucitela-ot-teorii-k-praktike.pdf (otinin berilgen kuni: 23.01.2023).
- Sholpankulova G.K., Zhalgasova A.A. (2020) Bolashak mamandardyn zertteu madenietin kalyptastyrudyn kagidalary. Abaj atyndagy KazUPU-n habarshysy. Pedagogika gylymdary seriyasy, 1(65), 80-81 [Elektrondyk resurs]: URL: <https://bulletin-pedagogy.kaznpu.kz/index.php/ped/issue/view/1> (otinin berilgen kuni: 6.02.2023).
- Isaev I.F. (2002) Professional'no-pedagogicheskaya kul'tura prepodavatelya. M: Akademiya [Elektrondyk resurs]: URL: http://library.lgaki.info:404/2019/%D0%98%D1%81%D0%B0%D0%B5%D0%B2_%D0%9F%D1%80%D0%BE%D1%84._%D0%BF%D0%B5%D0%B4._%D0%BA%D1%83%D0%BB%D1%8C%D1%82%D1%83%D1%80%D0%B0.pdf (otinin berilgen kuni: 4.02.2023).
- Boltovnin I. (2018) Konus obucheniya Edgara Dejla: kak sdelat' obuchenie bolee effektivnym? [Elektrondyk resurs]: URL: <https://4brain.ru/blog/%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D1%83%D1%81-%D0%BE%D0%B1%D1%83%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D1%8F-%D0%B4%D0%B5%D0%B9%D0%BB%D0%B0/> (otinin berilgen kuni: 8.02.2023).
- Zagvyazinskij V.I. (2010) Uchitel' kak issledovatel'. M.: Akademiya, 22 [Elektrondyk resurs]: URL: https://academia-moscow.ru/ftp_share/_books/fragments/fragment_17317.pdf (otinin berilgen kuni: 28.01.2023).

- Krivshenko L.P. (2002) Pedagogika: Uchebnik. M., 61 [Elektrondyk resurs]: URL: https://litgid.com/read/pedagogika_uchebnik_2_e_izdanie/page-4.php (otinin berilgen kuni: 28.01.2023).
- Muss G.N. (2019) Nauchnoe issledovanie v pedagogike: metodologiya, teoriya, praktika: Uchebno-metodicheskoe posobie, 110-111 [Elektrondyk resurs]: URL: <http://elib.osu.ru/bitstream/123456789/10393/1/%D0%9C%D1%83%D1%81%D1%81.pdf> (otinin berilgen kuni: 28.01.2023).
- SHashenkova E.A. (2002) Zadacha kak sredstvo obucheniya issledovatel'skoj deyatel'nosti studentov kolledzha: dis. kand.ped. nauk. M. [Elektrondyk resurs]: URL: <http://www.dslib.net/obw-pedagogika/zadacha-kak-sredstvo-obucheniya-issledovatel'skoj-deyatelnosti-studentov-kolledzha.html> (otinin berilgen kuni: 8.02.2023).
- Ahmetova G.K., Pfejfer N.E., Burdina E.I. (2003) Azbuka dlya nachinayushchego uchitelya. Pavlodar: PGU, 10 [Elektrondyk resurs]: URL: <https://library.tou.edu.kz/fulltext/buuk/b3275.pdf> (otinin berilgen kuni: 7.02.2023).
- Mynbaeva A.K. (2010) Istoriya, teoriya i tekhnologiya nauchnoj deyatel'nosti vysshej shkoly.- Almaty [Elektrondyk resurs]: URL: https://www.researchgate.net/profile/Aigerim-Mynbayeva/publication/313839665_Istoria_teoria_i_tehnologii_naucnoj_deatelnosti_vyssej_skoly_History_theory_and_technology_of_scientific_activity_of_higher_school_the_Monography/links/58a95990a6fdcc0e07912e0c/Istoria-teoria-i-tehnologii-naucnoj-deatelnosti-vyssej-skoly-History-theory-and-technology-of-scientific-activity-of-higher-school-the-Monography.pdf (otinin berilgen kuni: 9.02.2023).
- Syzdykbaeva A.D. (2016) Formirovanie issledovatel'skoj kompetentnosti budushchego uchitelya nachal'nyh klassov [Elektrondyk resurs]: URL: <https://kaznpu.kz/docs/doc1/doc/asas1212.pdf> (otinin berilgen kuni: 7.02.2023).
- Muhanbetzhanova A. (2011) Pedagogikany okytu adistemesi: Okulyk, 41 [Elektrondyk resurs]: URL: <http://rmebrk.kz/bilim/association/muhanbetjanova-pedagogikany-okytu.pdf> (otinin berilgen kuni: 9.02.2023).
- Nunan D. (1992) Research Methods in Language Learning. Cambridge: CUP, 249 [Elektrondyk resurs]: URL: https://www.academia.edu/31150928/David_Nunan_Research_Methods_in_Language_Learning (otinin berilgen kuni: 31.01.2023).
- Kirsanova K.A., Voronchihina L.I. (2009) Formirovanie navykov nauchno- issledovatel'skoj raboty studentov. Sovremennye problemy nauki i obrazovaniya, 6-1 [Elektrondyk resurs]: URL: <https://science-education.ru/ru/article/view?id=1321> (otinin berilgen kuni: 2.02.2023).

Подготовка будущих учителей начальных классов к исследовательской культуре

**¹М.Б.Қаби, ¹Г.Г.Жусупбекова, ²М.Д.Кенжеғалиева*

¹Кокшетауский университет имени Ш.Уалиханова (Кокшетау, Казахстан)

²Лейпцигский университет (Лейпциг, Германия)

Аннотация

В статье рассматривается необходимость развития исследовательской культуры учащихся в процессе профессиональной подготовки, овладение которой позволяет будущему учителю начальных классов легко прогнозировать, прогнозировать и решать поставленные в рефлексивно-исследовательском подходе проблемы. Уточнено понятие «исследовательская культура будущего учителя начальных классов». В статье рассматриваются принципы организации исследовательской работы. В процессе профессиональной подготовки определяется развитие исследовательской культуры у будущего учителя начальных классов. В статье проводится небольшое исследование среди будущих учителей начальных классов. Результаты исследования требуют повышения исследовательской культуры, так как требуют навыков исследовательской деятельности при написании будущей дипломной работы, статьи, различных научно-исследовательских проектов, диссертаций, при выступлении на различных форумах, конференциях. Таким образом навыки в исследовательской культуре формирует у студентов

качество личности, которое в свою очередь характеризует отношение к исследовательской культуре, а точнее к творческому мышлению, четко и ясно сформулировать проблему, так же решить ее, настойчивость в достижении поставленных целей, наблюдательность и активность.

Ключевые слова: исследовательская культура, образованный учитель, начальный класс, методология, исследовательская деятельность.

Preparing future primary school teachers for research culture

^{*1}M.Kabi, ¹G.G.Zhusupbekova, ²M.D.Kenzhegaliyeva

¹Sh.Ualikhanov Kokshetau University (Kokshetau, Kazakhstan)

²Leipzig University (Leipzig, Germany)

Abstract

The article discusses the need to develop a research culture in the process of professional training of students, the assimilation of which will allow the future primary school teacher to easily predict, predict and solve the problems posed in a reflective-research approach. The concept of "research culture of the future primary school teacher" has been clarified. In the process of professional training, the development of a research culture in a future primary school teacher is determined. The article will conduct a small study among future primary school teachers. The results of the study require an increase in the culture of research, as it requires skills in research activities when writing a future thesis, article.

Keywords: research culture, educated teacher, primary school, methodology, research activities.

Поступила в редакцию: 22.02.2023

Одобрена: 21.05.2023

Первая публикация на сайте: 25.07.2023

МРНТИ: 14.35.01

СОВРЕМЕННЫЕ ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ ПОДХОДЫ К ЛИЧНОСТНОМУ И ПРОФЕССИОНАЛЬНОМУ РАЗВИТИЮ СТУДЕНТОВ ВЫСШИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЙ

^{*1}Д.С.СЫЗДЫКБАЕВА , ¹У.Б.АРКАБАЕВ

¹Карагандинский технический университет имени Абылкаса Сагинова
(Караганда, Казахстан)

^{*}Dikow-1290@mail.ru, Usen_0496@mail.ru

Аннотация

Система высшего образования в настоящее время изменчива и, помимо удовлетворения растущих требований и потребностей, делает поворот к интеграции отечественной сферы образования в мировое образовательное пространство. Это предполагает повышение качества системы образования на основе повышения уровня государственной системы образования в соответствии с лучшей мировой моделью, изучения образовательных и духовных потребностей, возможностей личности. В этом направлении реализуется фундаментальная работа на государственном уровне. В настоящее время в системе высшего профессионального образования сформирован четкий социальный заказ на подготовку специалиста с высоким уровнем квалификации, который должен быть коммуникативным лидером, обладающим организаторскими навыками, внутренним стремлением к социальной активности, эмоциональными, волевыми, интеллектуальными и физическими усилиями для достижения своих целей, способным выдвигать креативные уникальные идеи и уметь приобщать к себе окружающих.

Ключевые слова: учеба, высшее образование, студент, преподаватель, качественное образование.

Введение

Неоспоримо, что социальные изменения оказывают существенное влияние на сложившуюся в